

طراحی چارچوب برنامه درسی دوره ابتدایی در بحران همه‌گیری بیماری کرونا

**An Elementary School Curriculum Framework in
for The Corona Virus Pandemic Period**

تاریخ دریافت مقاله: ۲۵/ ۰۸/ ۱۳۹۹؛ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳/ ۰۲/ ۱۴۰۰

F. Khoshbakht (Ph.D)
M. Shafiei Sarvestani (Ph.D)
R. Naseri Jahromi (Ph.D)
S. khademi
K. Mohammad Jafari (Ph.D)
F. Mirghafari

فریبا خوشبخت^۱
 مریم شفیعی سروستانی^۲
 رضا ناصری جهرمی^۳
 سولماز خادمی^۴
 فاطمه میرغفاری^۵
 خاطره محمدجعفری^۶

Abstract: The purpose of this study was to design a curriculum framework for elementary school which could be implemented during the Corona Virus pandemic period. This qualitative study was conducted using the six-step method of Sandlowski and Barroso. In this regard, 29 related research sources were used as the basis for the analysis, which resulted in extracting 5 basic axes of the elementary school curriculum in Corona crisis, including purpose, content teacher role, role of learners and role of government. The data validation was confirmed using data validation, transferability and data alignment and data reliability techniques with precise guidance of researchers' data collection and alignment. Based on the research results, the objectives of this curriculum should be considered according to the new conditions, with the approach of continuing education and achieving learning objectives. The content of this program includes Coexistence training with Corona, theoretical and practical training, and strengthening of socio-emotional competencies.

Keywords: design, curriculum framework, elementary school, pandemic, Corona Virus

چکیده: هدف مقاله طراحی چارچوب برنامه درسی دوره ابتدایی در بحران همه‌گیری بیماری کرونا بود. این پژوهش کیفی با استفاده از روش شش مرحله‌ای ساندلوسکی و باروسو انجام شد. ۲۹ منبع پژوهشی مرتبط، مبنای تحلیل قرار گرفت که نتیجه آن استخراج پنج محور اساسی برنامه درسی دوره ابتدایی در بحران کرونا شامل هدف، محتوا، نقش معلم، نقش فراگیران و نقش دولت است. اعتبار داده‌ها با استفاده از تکنیک‌های اعتبارپذیری، انتقال‌پذیری و هم‌سوسازی داده‌ها و اعتمادپذیری به داده‌ها نیز با هدایت دقیق جریان جمع‌آوری اطلاعات و هم‌سوسازی پژوهش‌گران تأیید شد. بر اساس نتایج پژوهش، اهداف این برنامه درسی باید با توجه به شرایط جدید، با رویکرد استمرار آموزش و تحقق اهداف یادگیری در نظر گرفته شوند. محتوای این برنامه مشتمل بر آموزش همزیستی با کرونا، آموزش تئوری و عملی و تقویت شایستگی‌های اجتماعی-عاطفی می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: طراحی، چارچوب برنامه درسی، دوره ابتدایی، همه‌گیری، کرونا

khoshbakht@shirazu.ac.ir

maryam.shafiei@gmail.com

dr_naseri@hotmail.com

s.khademi1366@gmail.com

khaterejafari95@gmail.com

fateme.mirqafari@gmail.com

۱. دانشیار، عضو هیات علمی دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

۲. استادیار، عضو هیات علمی دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

۳. دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران. (نویسنده مسئول)

۴. دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

۵. دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

۶. دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.

مقدمه

ماه دسامبر سال ۲۰۱۹ زمانی بود برای شیوع بیماری ویروس کرونا و این بیماری از کشور چین و از شهر ووهان آغاز شد، با سرعت بسیار زیادی گسترش یافت و افراد و ارگان‌های مرتبط به سلامت را کاملاً به خود درگیر کرد. سپس ویروس کرونا در سراسر جهان گسترش یافت (سینقال^۱، ۲۰۲۰). در ابتدای شیوع این بیماری، دولت چین برای جلوگیری از همه‌گیری آن تصمیم گرفت شهر ووهان را قرنطینه کند و این تصمیم، لغو تمام پروازها و تخلیه افراد غیربومی را به دنبال داشت، در این زمان، دنیا به یک همبستگی جهانی و همراهی مردم برای مقابله و شکست دادن این بیماری نیاز داشت (رن و همکاران^۲، ۲۰۲۰). گسترش ویروس کووید^۳ ۱۹ روزافزون بود تا نهایت در تاریخ ۱۱ مارس، رئیس سازمان جهانی بهداشت، بیماری کرونا را یک بیماری همه‌گیر معرفی کرد و جهان وارد مرحله جدیدی از مقابله با این بیماری شد (گزارش‌های سازمان جهانی بهداشت، ۲۰۲۰). در نتیجه این همه‌گیری، نظام‌مندی کشورها از جمله نظام آموزش و پرورش تحت تأثیر قرار گرفت.

در این راستا، سیستم‌های آموزش و پرورش در سراسر جهان در تلاش هستند تا در برابر شیوع غیرمنتظره بیماری همه‌گیر کرونا واکنش نشان دهند. تمامی کشورهای جهان اقدامات لازم را برای اجرای تعطیلی سراسر کشور و مؤسسات آموزش و یادگیری، از مهدکودک تا دانشگاه در نظر گرفتند. حدود ۶۳ میلیون معلم ابتدایی و متوسطه تحت تأثیر قرار گرفته‌اند و جایی که زیرساخت‌های ارتباطات و اتصال به اینترنت پایدار وجود دارد، در تلاشند آموزش و یادگیری را به صورت برخط انتقال دهند (رن و همکاران، ۲۰۲۰).

تا به امروز، تعطیلی مدارس به دلیل بیماری کرونا، بیش از یک میلیارد دانش‌آموز را تحت تأثیر قرار داده است. یکی از مشکلاتی که در این شرایط برای کودکان و نوجوانان بوجود آمده مشکلات آموزشی است. در شرایط قرنطینه، کلاس‌های درس به صورت برخط برگزار می‌شوند. این در حالی است که همه دانش‌آموزان به اینترنت دسترسی ندارند. کاهش زمان آموزش و کیفیت نامناسب خدمات آموزش برخط و نابرابری در استفاده از فرصت‌های

---

1. Singhal
2. Ren
3. Covid 19

طراحی چارچوب برنامه درسی دوره ابتدایی در بحران همه‌گیری بیماری کرونا آموزشی، عملکرد تحصیلی یادگیرندگان را کاهش داده است. حتی دانش‌آموزانی که از امکانات مناسب برای دسترسی به اینترنت و کلاس‌های مجازی برخوردارند، گزارش می‌دهند که برنامه آموزش برخلاف برنامه آموزش‌های سنتی استرس‌زاتر است. در کلاس‌های درس عادی، مشارکت در فرآیند یادگیری و حمایت همکلاسی‌ها استرس را کمتر و قابل کنترل‌تر می‌کند (آنگدھیری^۱، ۲۰۲۰) در حالی که در کلاس‌های برخلاف، مشارکت یادگیرندگان و حمایت آنان از یکدیگر به حداقل می‌رسد. به علاوه در کلاس‌های مجازی نقش معلمان و راهبردهای تدریس آنان تغییر می‌کند و دانش‌آموزان لازم است خودشان را با این تغییرات سازگار نمایند (گانیه و والترز^۲، ۲۰۰۹). این مشکلات سطح استرس و اضطراب تحصیلی یادگیرندگان را بالا می‌برد. استرس و اضطراب می‌تواند سیستم ایمنی بدن را ضعیف کرده و افراد را در مقابل بیماری‌های مختلف آسیب‌پذیر سازد.

بر همین اساس، سیستم‌های آموزشی به دنبال طراحی برنامه درسی برای دوره کرونا و حتی دوره بعد از کرونا هستند. دوران جدید، حین و بعد از دوره بیماری کرونا فرصتی را برای بازاندیشی اهداف آموزش فراهم می‌کند که در چارچوب برنامه درسی مجسم می‌گردد. برنامه درسی در واقع تعامل و گفت‌وگویی پیچیده (پاینار^۳، ۲۰۱۵)، نقشه یا طرحی کلی برای یک دوره آموزشی و چگونگی تبدیل محتوای یک دوره به برنامه کلی برای یاددهی و یادگیری و تحقق نتایج یادگیری (ریچاردز^۴، ۲۰۱۳)، ستون اصلی فرایند آموزش و وسیله‌ای برای تحقق اهداف پویای آموزش مطابق با تغییرات نیازهای اجتماعی و اقتصادی هستند (استنلی و مکشن^۵، ۲۰۱۲). برنامه درسی به دو دلیل قلب آموزش است: اول اینکه چیزی است که باید آموخته شود؛ دوم اینکه ترکیبی از یادگیری، فعالیت و اهداف است (نال^۶، ۲۰۱۶).

اما طراحی برنامه درسی فرایندی مداوم و پیوسته است (ولف^۷، ۲۰۰۷). منظور از برنامه درسی مجموعه عوامل و مؤلفه‌های مربوط به حوزه یادگیری از قبیل هدف، محتوا، ارزشیابی، فرآیند یاددهی-یادگیری، یادگیرندگان فضا و تجهیزات و زمان است (کوگان، کلین، هانون و

-
1. Angdhiri
  2. Gagne & Walters
  3. Pinar
  4. Richards
  5. Stanley & Mccoshen
  6. Null
  7. Wolf

نالت^۱، (۲۰۲۰). یکی از اهداف طراحی هر برنامه درسی، مناسب و پاسخگو بودن برنامه درسی و توسعه آمادگی فراگیران در هنگام وقوع بلایا، بیماری‌ها و موارد اضطراری می‌باشد. اهداف برنامه درسی مجموعه‌ای از صلاحیت‌ها و آمادگی‌ها را در زمینه‌های مختلف تحصیلی و اضطراری فراهم می‌کند. با توجه به دوره شیوع کرونا، تمایل به اهداف متمرکز بر آمادگی از نظر شیوع بیماری‌های جهانی وجود دارد. برای آموزش دوره دبستان بعد از همه‌گیری ویروس کرونا اولویت بخشی برنامه درسی به سیستم‌های بیانی، گسترش شیوه‌های مختلف حرکت بدن و ترجیح دادن موقعیت‌های آموزشی پویا ضروری خواهد بود. سیستم‌های بیانی، اشکال مختلف کنش انسانی است که بر اساس احساسات استوار است (نال، ۲۰۱۶).

مسئله طراحی برنامه درسی دوره ابتدایی در دوران شیوع ویروس کرونا موضوعی نو در دنیاست و در این زمینه تحقیقات نادری صورت گرفته است. از این رو، با در نظر گرفتن مباحث بیان شده می‌توان به طور خلاصه به روزترین پژوهش‌های داخلی و خارجی انجام شده درباره عوامل مؤثر بر برنامه درسی مزبور را به شرح زیر ارائه کرد.

کاهاپای^۲ (۲۰۲۰) در پژوهشی تحت عنوان «بازاندیشی آموزش در دوران پس از کرونا: چشم‌انداز مطالعات برنامه درسی»، بیان می‌کند که با توجه به این که ویروس کرونا تمامی ابعاد زندگی بشر را تحت تأثیر قرار داده است، این مسئله فرصتی است که با توجه به چالش‌های نوظهور، چشم اندازه‌های جدیدی نسبت به مسئله آموزش و پرورش ایجاد شود. وی چهار عنصر اساسی در مطالعات برنامه درسی که شامل: هدف، محتوا، رویکرد و ارزیابی می‌شود را مورد بحث و بررسی قرار داده است و بیان می‌کند که تغییرات شکل گرفته در دنیا بر این عناصر نیز تأثیرات جدی داشته است و صاحب‌نظران بایستی در تصمیمات خود تمامی ابعاد و عناصر آموزش و پرورش را مورد بررسی قرار دهند تا در این دوره جدید تاریخ بشریت، آموزش با کیفیت صورت پذیرد. باسیلیا و کواواذ^۳ (۲۰۲۰) در پژوهشی تحت عنوان «حرکت به سمت آموزش آنلاین در مدارس در طی بیماری همه‌گیر کووید ۱۹» بیان می‌کنند که گذر از آموزش سنتی و حرکت به سمت آموزش‌های آنلاین و به کارگیری شیوه‌های جدید تدریس و

1. Kogan, Klein, Hannon & Nolte

2. Cahapay

3. Basilaia & Kvavadze

طراحی چارچوب برنامه درسی دوره ابتدایی در بحران همه‌گیری بیماری کرونا استفاده از نرم‌افزارهای مختلف در جهت تسهیل فرایند آموزش موفقیت‌آمیز بوده است و می‌توان از تجربه به دست آمده در آینده نیز استفاده کرد. ثبت تجربیات این چینی و مطالعه پژوهش‌هایی در این راستا می‌تواند برای سایر کشورهایی که هنوز روش‌های حرکت به سمت آموزش‌های آنلاین را پیدا نکرده‌اند مفید باشد. نتایج این پژوهش نشان داد که با توجه به تغییرات صورت گرفته در زمینه آموزش و پرورش قوانین، مقررات، سیستم عامل‌ها و راه حل‌های جدیدی متناسب با تغییرات بایستی مورد استفاده قرار بگیرد تا یادگیری موثر رخ دهد. یافته‌های پژوهش ابوالمعالی الحسینی (۱۳۹۹) تحت عنوان «پیامدهای روانشناختی و آموزشی بیماری کرونا در دانش‌آموزان و راهکارهای مقابله با آنها» بیانگر این بود که دانش‌آموزان در نتیجه بیماری کرونا و قرنطینه در بعد فردی مشکلات روان‌شناختی مانند اضطراب، افسردگی، اختلال استرس پس از آسیب، استرس، ناکامی، ترس، خشم، احساس تنهایی و بی‌حوصلگی را تجربه کرده‌اند. در بعد بین فردی دانش‌آموزان با مشکلاتی مانند مشکل در ارتباط با اعضای خانواده، محدودیت ارتباطی با دوستان و معلمان، حمایت‌های اجتماعی ناکافی، کاهش درآمد خانواده را تجربه کرده‌اند. در بعد آموزشی مشکلاتی مانند حضور شناختی و اجتماعی ضعیف دانش‌آموزان در فرایند آموزش آنلاین، افزایش بار شناختی، ضعف انگیزه، مشکلاتی در مدیریت زمان و نگرانی از ارزشیابی شناسایی شد. بر اساس یافته‌های این پژوهش، در محتوای برنامه‌های درسی، باید دروسی در جهت کاهش بحران‌های سلامت، مهارت‌های حل مساله اجتماعی، تاب‌آوری، مهارت‌های ارتباطی و راهبردهای مقابله با استرس گنجانده شود. طبق نتایج پژوهش محمدی و همکاران (۱۳۹۹) تحت عنوان «واکوی تجارب والدین دانش‌آموزان دوره اول ابتدایی از چالش‌های آموزش مجازی با شبکه‌های اجتماعی در زمان شیوع ویروس کرونا» در پنج مقوله آموزشی (محاسن: جلوگیری از عقب ماندگی تحصیلی و ایجاد فرصت خلاقیت؛ معایب: عدم تمایل به انجام تکالیف کلاسی و کاهش پابندی به مقررات نظم و انضباط کلاسی)، اجتماعی (محاسن: آزادی عمل دانش‌آموزان و نظارت بیشتر والدین؛ معایب: حذف فعالیت گروهی و تنبلی و حواس‌پرتی دانش‌آموزان)، فرهنگی (محاسن ورود آموزش مجازی به عرصه نظام تعلیم و تربیت و ایجاد تجربه جدید؛ معایب: حذف کاریمای حضور معلم و خستگی و بی‌حوصلگی برخی از والدین)، اقتصادی (محاسن کاهش هزینه ایاب و ذهاب و صرفه‌جویی در زمان ایاب و ذهاب؛ معایب: وقت‌گذاری جهت آموزش‌های تکمیلی و

هزینه تهیه سخت‌افزار لازم) و فنی (ارتقاء سواد رسانه‌ای والدین به عنوان حسن؛ معایب: عدم جذابیت بصری ویدئوها و عدم تسلط به فن‌آوری اطلاعات) طبقه‌بندی شدند با توجه به مشکلات و معایبی که توسط والدین عنوان گردید، طراحی زیرساخت‌های منسجم و اثربخش جهت ارائه آموزش مجازی ضرورت می‌یابد.

بر این اساس، وجود یک راهنمای برنامه درسی می‌تواند راهگشای بسیاری از مسائل پیش آمده در دوره همه‌گیری ویروس کرونا در حوزه آموزش باشد. بنابراین، این پژوهش با هدف طراحی چارچوب برنامه درسی دوره ابتدایی در بحران همه‌گیری بیماری کرونا دنبال شده است.

روش‌شناسی

این پژوهش از نوع کاربردی، در زمره پژوهش‌های کیفی و از نوع فراترکیب^۱ بوده که با استفاده از روش شش مرحله‌ای ساندلوسکی و باروسو^۲ (۲۰۰۷) انجام شده است. تیم فراترکیب در این پژوهش، متشکل از سه نفر متخصص علوم تربیتی و مسلط به روش پژوهش فراترکیب بود. به منظور اطمینان و اعتباربخشی به جستجوی جامع و نظام‌مند پیشینه مرتبط با موضوع و یافتن منابع مورد نیاز از یک نفر از کارشناسان ارشد رشته علوم دانش‌شناسی و اطلاع‌رسانی نیز استفاده گردید. گام‌های فراترکیب عبارتند از:

مرحله اول) تنظیم سؤال پژوهش

سؤال اصلی پژوهش این بود که برنامه درسی دوره ابتدایی در دوران شیوع ویروس کرونا شامل چه مؤلفه‌هایی است؟

مرحله دوم) جست و جوی نظام‌مند ادبیات

در این پژوهش پنج پایگاه داده به زبان انگلیسی شامل «اسکوپوس^۳»، «امرالده^۴»، «ساینس دایرکت^۵»، «اشپرینگر^۶» و «پروکوئست^۷» برای مطالعات خارجی و دو پایگاه داده به زبان

-
1. Meta-Synthesis
  2. Sandelowski & Barroso
  3. Scopus
  4. Emerald
  5. Science Direct
  6. Springer
  7. Proquest

طراحی چارچوب برنامه درسی دوره ابتدایی در بحران همه‌گیری بیماری کرونا فارسی شامل «پایگاه نشریات کشور»^۱ و «پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی»^۲ انتخاب شدند. برای جست‌وجوی مقالات در این پایگاه‌ها از واژه‌های کلیدی «برنامه درسی ابتدایی»^۳، «نقش آموزشی معلم در دوران کرونا»^۴، «روش‌های آموزش در دوران کرونا»^۵ و «اهداف آموزشی در دوران کرونا»^۶ استفاده و مقالات مرتبط در بازه زمانی سال‌های ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۱ جمع‌آوری شد.

مرحله سوم: ارزیابی کیفیت

پس از جست‌وجو اولیه پایگاه داده‌های مذکور، در مجموع تعداد ۳۵ منبع با کلید واژه‌های اشاره شده به دست آمد. فرآیند بازمینی شامل بررسی عنوان منابع، چکیده و محتوای آنها بود و در هر مرحله متناسب با معیارهای پذیرش (زبان پژوهش‌ها فارسی و انگلیسی، زمان انجام پژوهش‌ها از سال ۲۰۱۹ تا سال ۲۰۲۱، پژوهش‌های ترکیبی یا کیفی به صورت مقاله منتشر شده در مجلات، بخشی از یک کتاب و پایان‌نامه منتشر شده) مورد بررسی قرار گرفت. مراحل بازمینی به شرح زیر بوده است:

۱) عنوان منابع، چکیده و محتوای آنها بررسی شده و منابعی که ارتباطی با سئوالات پژوهش نداشتند، کنار گذاشته شدند. در این مرحله دو منبع به دلیل عدم ارتباط با سوال پژوهش کنار گذاشته شدند و ۳۳ منبع برای بررسی بیشتر وارد مرحله دوم شدند.

۲) در این مرحله، از منابعی که مربوط به نویسندگان مشترک یا دارای یافته‌های تکراری بودند یکی از آنها حذف و پژوهش کامل‌تر باقی ماند. به این ترتیب یک منبع دیگر که دارای یافته‌های تکراری بود حذف و در نهایت تعداد ۳۲ منبع باقی ماندند.

در قدم بعدی، باید کیفیت روش‌شناختی مطالعات، مورد ارزیابی قرار گیرد. هدف از این گام، حذف منابعی است که پژوهشگر به یافته‌های آنها اعتمادی نداشته باشد؛ بنابراین ممکن است مطالعه‌ای که باید در تلفیق وجود داشته باشد رد شود. به همین دلیل ابزار ارزیابی حیاتی^۷

---

1. [Http://Www.Magiran.Com/](http://Www.Magiran.Com/)

2. <https://Www.Sid.Ir/Fa/Journal/>

3. Elementary Curriculum

4. The Educational Role of The Teacher in The Corona Era

5. Methods Of Education During the Corona

6. Educational Objectives In The Corona

7. CASP (Critical Appraisal Skills Program)

مورد استفاده قرار گرفت که لیست کامل و جامعی از سئوالات را ارائه می‌دهد و برای تعیین اعتبار، کاربردی بودن و تناسب پژوهش به کار برده می‌شود (چنایل، ۲۰۱۱). به این منظور، چک لیستی ده سئوالی جهت بررسی دقت، اعتبار و اهمیت مطالعات کیفی تهیه شد. سئوالات شامل بررسی اهداف پژوهش، منطق روش، طرح پژوهش، روش نمونه‌گیری، روش جمع‌آوری داده‌ها، رابطه پژوهشگر و مشارکت‌کنندگان، ملاحظات اخلاقی، اعتبار تجزیه و تحلیل داده‌ها، بیان واضح یافته‌ها و ارزش پژوهش بود. هنگام استفاده از این ابزار، منابع مطالعه شده و برای هر منبع به لحاظ دارا بودن ویژگی‌های بالا امتیازی بین یک تا پنج در نظر گرفته شد. بر اساس مقیاس ۵۰ امتیازی این روش، هر منبع بر اساس درجه کیفی و مطابق طیف خیلی خوب «۵۰-۶۱»، خوب «۴۰-۳۱»، متوسط «۳۰-۲۱»، ضعیف «۲۰-۱۱» و خیلی ضعیف «۱۰-۰» دسته‌بندی شدند.

بر این اساس، سه منبع به دلیل کسب امتیاز ضعیف و خیلی ضعیف حذف شدند و ۲۹ منبع در فرآیند ارزیابی پذیرفته شدند که از این تعداد هفت منبع امتیاز متوسط، ۱۷ مقاله امتیاز خوب و پنج مقاله امتیاز خیلی خوب را کسب کردند.

مرحله چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی

در این مرحله، پژوهش‌گران به طور پیوسته، ۲۹ مقاله منتخب و نهایی شده را به منظور دستیابی به یافته‌ها درون محتوای مجزایی که در آنها مطالعات اصلی انجام شده‌اند، چندبار مرور کرده به استخراج مضامین از متون انتخابی اقدام شد. برای استخراج مضامین سؤال اصلی پژوهش ملاک عمل قرار گرفت. از این حیث با در نظر گرفتن فراوانی در مجموع ۳۰ مضمون استخراج گردید.

مرحله پنجم (ترکیب یافته‌های کیفی) و مرحله ششم (اعتباریابی یافته‌های کیفی): در بخش یافته‌ها ارائه شده است.

یافته‌ها

مرحله پنجم: ترکیب یافته‌های کیفی

در این مطالعه و در فرآیند تحلیل، ابتدا تمام عوامل استخراج شده از پژوهش‌ها به عنوان مضمون در نظر گرفته شدند. سپس طبق قاعده‌های تقلیل با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از مضامین، خلاصه‌بندی شده و به ۱۸ مضمون کاهش یافت. مضامین پایه شناسایی شده در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. مضامین پایه شناسایی شده

مضامین پایه	منابع
تحقق اهداف یادگیری	تاکرو ^۱ (۲۰۲۰)، دانیل ^۲ (۲۰۲۰)، کوگان و همکاران (۲۰۲۰)
استمرار آموزش	دانیل (۲۰۲۰)، شی، چان، چن و لای ^۳ (۲۰۲۰)
همزیستی با کرونا	فراسیال، کمپبل، سی، وهن، واردلا، گولد و همکار ^۴ (۲۰۲۰)، صالح ^۵ (۲۰۲۰)، تاکرو (۲۰۲۰)، کوگان و همکاران (۲۰۲۰)، دانیل (۲۰۲۰)، شی و همکاران (۲۰۲۰)
آموزش تئوری و عملی	کیشام ^۶ (۲۰۲۰)، صالح (۲۰۲۰)، داوان ^۷ (۲۰۲۰)، لوینسون، کویک و لیپستیک ^۸ (۲۰۲۰)، آل‌دریش ^۹ (۲۰۲۰)، ستیان ^{۱۰} (۲۰۲۰)، آپریانتی ^{۱۱} (۲۰۲۰)، چانگ و فانگ ^{۱۲} (۲۰۲۰)، داوان (۲۰۲۰)
یادگیری از راه دور	جوهانسن، آستراب، جوار، نیلسن، دالبرگ و کینگ‌برگ ^{۱۳} (۲۰۲۰)، آپریانتی (۲۰۲۰)، چانگ و همکاران (۲۰۲۰)، داوان (۲۰۲۰)، پانوسکا‌گریفیس، کر، استورات، میستری، کلین، وینر و بانل ^{۱۴} (۲۰۲۰)

1. Toquero
2. Daniel
3. Shih, Chan, Chen & Lai
4. Fraisl, Campbell, See, Wehn, Wardlaw, Gold & Masó
5. Saleh
6. Chisholm
7. Dhawan
8. Levinson, Cevik & Lipsitch,
9. Darayseh
10. Setiawan
11. Apriyanti
12. Chang & Fang
13. Johansen, Astrup, Jore, Nilssen, Dahlberg & Klingenberg
14. Panovska-Griffiths, Kerr, Stuart, Mistry, Klein, Viner & Bonell

منابع	مضامین پایه
ایلمیا و همکاران (۲۰۲۰)، آپریانتی (۲۰۲۰)، داوان (۲۰۲۰)، دمویاکور ^۱ (۲۰۲۰)، خی و یانگ ^۲ (۲۰۲۰)، ستیان (۲۰۲۰)	یادگیری در خانه
خی و همکاران (۲۰۲۰)، ستیان (۲۰۲۰)، ایلمیا و همکاران (۲۰۲۰)، آپریانتی (۲۰۲۰)	نقش رهبری معلم
چانگ و همکاران (۲۰۲۰)، دمویاکور (۲۰۲۰)، داوان (۲۰۲۰)، کای و وانگ ^۳ (۲۰۲۰)	نقش تسهیل‌گری معلم
خی و همکاران (۲۰۲۰)، ستیان (۲۰۲۰)، ایلمیا و همکاران (۲۰۲۰)، آپریانتی (۲۰۲۰)	مهارت معلم در تولید محتوای الکترونیکی
دمویاکور (۲۰۲۰)، داوان (۲۰۲۰)، کای و همکاران (۲۰۲۰)	استفاده از روش‌های تدریس فعال در فضای مجازی
خی و همکاران (۲۰۲۰)، آپریانتی (۲۰۲۰)، داوان (۲۰۲۰)، کای و همکاران (۲۰۲۰)، ایلمیا و همکاران (۲۰۲۰)، آپریانتی (۲۰۲۰)	تضمین کیفیت یادگیری
خی و همکاران (۲۰۲۰)، آپریانتی (۲۰۲۰)، داوان (۲۰۲۰)، کای و همکاران (۲۰۲۰)	پرورش توانایی دانش‌آموزان برای یادگیری در خانه
وانگ، ژانگ، ژائو، ژانگ و جیانگ ^۴ (۲۰۲۰)، خی و همکاران (۲۰۲۰)، هادار، ارگاس، آلپرت و اریاو ^۵ (۲۰۲۰)، ملنیک و دارلینگ-هامون ^۶ (۲۰۲۰)، آدوم ^۷ (۲۰۲۰)	شایستگی اجتماعی-عاطفی
خی و همکاران (۲۰۲۰)، ستیان (۲۰۲۰)، ایلمیا و همکاران (۲۰۲۰)، هادار و همکاران (۲۰۲۰)، داوان (۲۰۲۰)	خودآموزی
هادار و همکاران (۲۰۲۰)، ملنیک و همکاران (۲۰۲۰)، آدوم (۲۰۲۰)، وانگ و همکاران (۲۰۲۰)، ملنیک و همکاران (۲۰۲۰)، سازمان بهداشت جهانی ^۸ (۲۰۲۰)، آدوم (۲۰۲۰)	رعایت بهداشت فردی

1. Demuyakor,
2. Xie & Yang
3. Cai & Wang
4. Wang, Zhang, Zhao, Zhang & Jiang
5. Hadar, Ergas, Alpert & Ariav
6. Melnick, & Darling-Hammond
7. Adom
8. World Health Organization

طراحی چارچوب برنامه درسی دوره ابتدایی در بحران همه‌گیری بیماری کرونا

منابع	مضامین پایه
وانگ و همکاران (۲۰۲۰)، آپریانتی (۲۰۲۰)، تورالس، اولیگینس، کاستالدلی‌مایا و ونتریگیلو ^۱ (۲۰۲۰)، دگیرولامو، کروری، کریسی، مانزنی، اسپینوگاتی، استرایس و وایتا ^۲ (۲۰۲۰)	رعایت بهداشت روانی
وانگ و همکاران (۲۰۲۰)، ژانگ، وانگ و بانگ ^۳ (۲۰۲۰)، داوان (۲۰۲۰)، سهرابی، الصافی، نیل، خان، کروان و الجبری ^۴ (۲۰۲۰)، چانگ و همکاران (۲۰۲۰)، دمویاکور (۲۰۲۰)	زیرساخت مناسب آموزش مجازی
وانگ و همکاران (۲۰۲۰)، شیا ^۵ (۲۰۲۰)، ژانگ و همکاران (۲۰۲۰)، آپریانتی (۲۰۲۰)، هادار و همکاران (۲۰۲۰)، داوان (۲۰۲۰)، رادوان و همکاران (۲۰۲۰)، آدوم (۲۰۲۰)، شیا (۲۰۲۰)، ژانگ و همکاران (۲۰۲۰)	ارائه خدمات مشاوره‌ای

در مرحله دوم، بر اساس مضامین پایه شناسایی شده، دسته‌بندی کلی تری انجام و در قالب پنج مضمون سازمان‌دهنده طبقه‌بندی شدند. جدول ۲ طبقه‌بندی مضامین سازمان‌دهنده را نشان می‌دهد:

جدول ۲. مضامین سازمان‌دهنده

مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
هدف	تحقق اهداف یادگیری استمرار آموزش
محتوا	همزیستی با کرونا آموزش تئوری و عملی شایستگی اجتماعی-عاطفی
نقش معلم	رعایت بهداشت روانی نقش تسهیل‌گری معلم ارائه خدمات مشاوره‌ای استفاده از روش‌های تدریس فعال در فضای مجازی مهارت معلم در تولید محتوای الکترونیکی نقش رهبری معلم

1. Torales, H'Higgins, M, Castaldelli-Maia & Ventriglio
2. De Girolamo, Cerveri, Clerici, Monzani, Spinogatti, Starace & Vita
3. Zhang, Wang & Yang
4. Sohrabi, Alsafi, N'Neill, Khan, Kerwan & Al-Jabir
5. Xia

مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
نقش فراگیران	پرورش توانایی دانش‌آموزان برای یادگیری در خانه
	یادگیری در خانه
	یادگیری از راه دور
	رعایت بهداشت فردی
	خودآموزی
نقش دولت	تضمین کیفیت یادگیری
	زیرساخت مناسب آموزش مجازی

مرحله ششم: اعتباریابی یافته‌های کیفی

در سراسر فرآیند این پژوهش نیز تلاش شده تا با فراهم کردن توضیحات و توصیف واضح و روشن برای گزینه‌های موجود، مراحل پژوهش به دقت طی شده و در زمان لازم از ابزارهای مناسب جهت ارزیابی پژوهش‌ها استفاده شود. اعتبار داده‌ها با استفاده از تکنیک‌های اعتبارپذیری^۱ و انتقال‌پذیری^۲ از طریق خودبازبینی پژوهش‌گران^۳ و هم‌سوسازی داده‌ها^۴ و اعتمادپذیری^۵ با هدایت دقیق جریان جمع‌آوری اطلاعات و هم‌سوسازی پژوهش‌گران^۶ (لینکلن و گوبا^۷، ۱۹۸۵) تعیین شد. هم‌سوسازی پژوهش‌گران به این صورت انجام شد که منابع استفاده شده توسط سه نفر از پژوهش‌گران به صورت مستقل جست‌وجو و مورد ارزیابی قرار گرفته است. جلسه‌های هفتگی تیم پژوهشی به منظور بحث درباره نتایج جستجوها، شکل‌دهی و اصلاح راهبردهای جستجوی منابع، بحث درباره نتایج ارزیابی‌ها و تصمیم‌گیری درباره راهبردهای ارزیابی مطالعات، تثبیت حوزه‌های مورد توافق و مذاکره درباره حوزه‌ها و موارد شامل اختلاف نظر تا رسیدن به اجماع برگزار شد.

1. Credibility
2. Transferability
3. Investigator Self-Monitoring
4. Data Triangulation
5. Dependability
6. Investigator Triangulation
7. Lincoln & Guba

طراحی چارچوب برنامه درسی دوره ابتدایی در بحران همه‌گیری بیماری کرونا برای اعتباریابی توصیفی^۱، مشورت با کارشناس ارشد پایگاه‌های اطلاعاتی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه شیراز، جستجوی مستقل منابع حداقل توسط دو بازنگر، ارزیابی مستقل هر گزارش حداقل توسط دو بازنگر و برگزاری جلسه‌های هفتگی تیم پژوهشی به منظور بحث درباره نتایج جستجوها و شکل‌دهی و اصلاح راهبردهای جستجوی منابع انجام شد. بررسی اعتباریابی تفسیری^۲ نیز با ارزیابی مستقل هر گزارش توسط دو بازنگر و اعتباریابی پراگماتیک^۳ نیز، با برگزاری نشست‌های تیمی تفکر با صدای بلند انجام شد. اعتبار نظری^۴ نیز با بهره‌مندی از نظریات خبرگان موضوعی در خصوص مضامین شناسایی شده بررسی شد. در این راستا گروه کانونی^۵ با شرکت شش نفر از اساتید حوزه تعلیم و تربیت برگزار شد و بر مضامین پایه و سازمان‌دهنده شناسایی شده توافق^۶ حاصل گردید. بر این اساس از اعتبار توصیفی، تفسیری و نظری (ساندلوسکی و باروسو، ۲۰۰۷) برخوردار می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه نظام آموزشی به عنوان ابزاری مهم در رشد و توسعه همه جانبه کشور شناخته می‌شود. دوره ابتدایی از جمله مهم‌ترین دوره‌های نظام آموزشی است، زیرا زمینه شکل‌گیری شخصیت و رشد همه جانبه افراد در آن فراهم شده و مناسب‌ترین فرصت برای تحصیل و یادگیری و رشد استعدادها و آیین نقش‌ها و هدف‌های آن است به گونه‌ای که مک دونالد، آن را جان مایه، هملتن تار و پود، کلاین جوهر و لونیبرگ و اورنشتاین قلب آن دانسته‌اند (بحرینی بروجنی و همکاران، ۱۳۹۴). یکی از اجزای مهم برنامه درسی، عناصر برنامه درسی است و آن عبارت است از مجموع فعالیت‌ها و تجربیاتی که در قالب برنامه‌های درسی تهیه و تدوین می‌شود. هدف از این مطالعه کیفی طراحی چارچوب برنامه درسی دوره ابتدایی در بحران همه‌گیری کرونا بود. با بررسی فراترکیبی که از مطالعات پیشین صورت گرفت نشان داده شد در مرتبه

-
1. Descriptive
  2. Interpretive
  3. Pragmatic
  ۱. Theoreticall
  5. Focus Group
  6. Consensus-Based Approach

نخست یک برنامه درسی اضطراری ویژه بیماری کرونا ضرورت دارد، که این برنامه مشتمل بر پنج عنصر اساسی هدف، محتوا، نقش معلم، نقش فراگیران و نقش دولت است. هدف‌ها، نخستین عنصر در برنامه درسی می‌باشند، در واقع هدف آن چیزی است که انتظار تحقق آنها را داریم. یافته‌های این مطالعه نشان داد اهداف درسی این برنامه باید با توجه به شرایط جدید و نظر به موضوع عدم تعویق آموزش و یادگیری مبتنی بر تحقق اهداف درسی و یادگیری و استمرار آموزش در نظر گرفته شوند. دیگر عنصر اصلی و مهم ارتقای کیفیت آموزش و تناسب نگرش، دانش و مهارت دانش‌آموزان با آخرین دستاوردهای علمی، محتوای دروس ارائه شده به ایشان است. محتوا عبارت است از مجموعه مفاهیم، اصول، مهارت‌ها، ارزش‌ها و گرایش‌هایی که از سوی برنامه‌ریزان و به قصد تحقق اهداف، انتخاب و سازماندهی می‌شود. محتوا وسیله‌ای برای تحقق اهداف به شمار می‌آید و بدین سبب ضروری است با اهداف مورد انتظار تناسب داشته باشد (روشن قیاس و همکاران، ۱۳۹۹). محتوای این برنامه علاوه بر هم‌سویی با بحران کرونا بایستی بر آموزش‌های دروس به صورت تئوری و عملی و ایجاد شایستگی‌های اجتماعی - عاطفی متمرکز باشد. شواب (۱۹۸۷) معتقد است معلم در کلاس درس یک تصمیم‌گیرنده فکور و برنامه‌ریز درسی است که با رصد تمام پدیده‌های کلاس با لیزی حساس می‌تواند به طراحی برنامه درسی و تصمیم‌گیری مناسب بپردازد. وی مبنای دانش معلمی را شامل دانش نسبت به بافت، دانش محتوایی و دانش تربیتی می‌داند و با توجه به این که نقش معلم در این برنامه پررنگ‌تر می‌باشد (جلیلی هزوه، ۱۳۹۷) می‌توان عنوان نمود که نقش معلم متنوع است و می‌تواند جنبه‌های گوناگونی مثل ارائه خدمات مشاوره‌ای، تسهیل‌گری، و رهبری به خود بگیرد در این راستا از دیگر نقش‌های معلم می‌توان به استفاده از روش‌های تدریس فعال در فضای مجازی و مهارت معلم در تولید محتوای الکترونیکی اشاره کرد که محتوای الکترونیکی یکی از بنیان‌های اساسی سیستم‌های آموزش نوین و از دست آورده‌های مهم آموزش مجازی و تولید محتوای الکترونیکی می‌باشد به گونه‌ای که، تحقق اهداف یادگیری و آموزشی بر مبنای تهیه و تولید محتوای مناسب و کارآمد با بهره‌گیری از الگوهای طراحی آموزشی و کمک آموزشی به منظور تعمیق یادگیری و به عنوان یکی از ارکان اساسی برنامه‌ریزی درسی و بستر تحقق آموزش مجازی و تولید محتوای الکترونیکی از جایگاه

طراحی چارچوب برنامه درسی دوره ابتدایی در بحران همه‌گیری بیماری کرونا مهمی برخوردار است. عنصر بعد نقش دانش‌آموز است که در این برنامه دانش‌آموز نقش چند بعدی دارد در واقع دانش‌آموز باید بتواند با توجه به محتوا و آموزش‌های ارائه شده توانایی یادگیری از راه دور، یادگیری در خانه را کسب کند و شکل‌گیری این عوامل در شخصیت وی منجر به ایجاد خودآموزی و کسب شایستگی‌هایی از جمله رعایت بهداشت فردی در دانش‌آموز شود. عنصر کلیدی دیگر تاکید بر نقش دولت است که بدون ایجاد زیرساخت‌های مناسب جهت ارائه آموزش مجازی نمی‌توان به یادگیری موثر و مطلوب دست یافت در واقع بدون در نظر گرفتن زیرساخت‌های آموزش مجازی و اهداف آن، نمی‌توان به پیاده‌سازی و اثربخشی آن امیدوار بود و لازم است دولت قبل از هر گونه تصمیم‌گیری، این زیرساخت‌ها را شناسایی و سپس نسبت به پیاده‌سازی آن در راستای اهداف آموزش مجازی اقدام نماید. موفقیت نهایی با برنامه‌ریزی دقیق و پی‌ریزی زیرساخت‌ها حاصل خواهد شد.

با توجه به یافته‌های این مطالعه که در بالا مطرح شد، ضرورت یک برنامه درسی اضطراری در دوران بحران کرونا، بازسازی و افزایش فعالیت‌های آموزشی است که ضمن جامعه‌پذیری نسل‌های جدید موجب گسترش دانش مربیان، شود. بنابراین پیشنهاد می‌شود که اجزای اصلی یک برنامه درسی اضطراری را که مطابق با الزامات توسعه انسانی و زندگی اجتماعی است، در زمان چالش‌های بزرگ جدید برای نسل‌های حاضر، به ارائه و بحث گذاشته شود. توجه بیشتر به سیستم‌های بیانی، عملکرد نمادین، احساسات و همدلی، تشویق رفتارهای خلاقانه و ارتقا همکاری یکپارچه با محتوای حوزه‌های مختلف دانش ضروری است. وضعیت آموزش از راه دور ناشی از همه‌گیری ویروس کرونا نشان داده است که بسیاری از فراگیران استقلال لازم برای مطالعه و تصمیم‌گیری در مورد اطلاعات را ندارند. همچنین مشخص شده که بسیاری از دانش‌آموزان بر فعالیت‌های مطالعه تسلط ندارند و دانشی در مورد روش‌های تحقیق ندارند. برای درک وضعیت بی‌سابقه‌ای که در آن زندگی می‌کنیم، به توانایی‌های گفتاری درونی، هم برای مربی و هم برای فراگیران، شامل مجموعه‌ای گسترده از مفاهیم، واژگان و ابزارهای فکری، که در آن منطق و استعاره‌ها ضروری است، نیاز داریم. همچنین یادآوری و تاکید می‌شود که بدون درک دانش علمی و ریاضیاتی که به ذهن امکان تعمیق سوالات مطرح شده در بافت همه‌گیری ویروس کرونا را می‌دهد، نمی‌توانیم برنامه‌ریزی موفقی داشته باشیم. تاکید به استفاده از زیبایی‌شناسی در آموزش به عنوان اولویت در این زمان برجسته است، زیرا تأثیر

هنر در ترشح مواد شیمیایی مفید در مغز برای تعادل عاطفی و کاهش احساس ترس و اضطراب از بیماری کرونا واضح و تأیید شده است (شیا، ۲۰۲۰).

همچنین در این برنامه باید به موضوع «مخاطب کودک» هم توجه شود. کودک در سال‌های اولیه زندگی خود ارتباطات انسانی خود را شکل می‌دهد و به عنوان یک موجود فرهنگی رشد می‌کند. بنابراین، آموزش اولیه کودکی شکل‌گیری فرهنگی کودک را محور خود قرار داده است. با همه‌گیری ویروس کرونا، باید بیشتر به برنامه‌ریزی برای اقداماتی توجه کرد که به فاصله جسمی احترام می‌گذارند، اما در عین حال احساس تعلق به گروه را افزایش می‌دهند. شنیدن داستان‌ها و شعرها بصورت جمعی (حتی از راه دور) محیط عاطفی مناسبی برای برقراری ارتباط و اشتراک روایت و معانی ایجاد می‌کند (سوزالیمیا، ۲۰۲۰). در نهایت بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهادات کاربردی زیر ارائه می‌گردند:

- ۱) مدارس با تخصیص بودجه لازم حتی به صورت اضطرابی، زیرساخت‌های لازم را جهت ارائه آموزش‌های مجازی، فراهم نمایند.
- ۲) همکاری مداوم و مستمر مشاور روان‌شناسی با مدرسه به کاهش تنش‌های غیرقابل اجتناب ناشی از اختلالات غیرپیش‌بینی نشده در سیستم مجازی و افزایش آرامش دانش‌آموزان و والدین آنان کمک قابل توجهی می‌نماید.
- ۳) معلمان نقش تسهیلگر تعاملات مجازی خواهند داشت و دانش‌آموزان و والدین آنان نیز با تقویت مهارت‌های رایانه‌ای و تمرین خودآموزی به روان‌سازی فرآیند یاددهی-یادگیری کمک شایانی می‌نمایند.

منابع

- بحرینی بروجنی، مجید؛ نصر اصفهانی، احمدرضا و سپهری بروجنی، کبری. (۱۳۹۴). بررسی میزان رعایت اصول علمی قصد شده مربوط به عنصر اهداف در درس تفکر و پژوهش پایه ششم ابتدایی. مطالعات برنامه درسی، ۱۰ (۳۷): ۵۹-۸۰.
- جلیلی هزاوه، مهسا؛ نیکنام، زهرا؛ امانی طهرانی، محمود و علی عسگری، مجید. (۱۳۹۷). معلم و کاربرست مواد برنامه درسی: طرحواره ای برای فهم برنامه درسی عملی شده در کلاس درسی. مطالعات برنامه درسی، ۱۳ (۵۱): ۸۱-۱۰۴.

طراحی چارچوب برنامه درسی دوره ابتدایی در بحران همه‌گیری بیماری کرونا
روشن قیاس، پروین؛ لیاقت‌دار، جواد؛ زمانی، بی‌بی عشرت و شریفیان، فریدون. (۱۳۹۹). *ارزیابی
وضعیت عنصر محتوا در برنامه درسی اجرا شده دوره کارشناسی رشته آموزش ابتدایی
دانشگاه فرهنگیان از منظر رویکرد یادگیری مادام‌العمر*. مطالعات برنامه درسی، ۱۵ (۸۵):
۴۰-۹.

محمدی، مهدی؛ کشاورزی، فهیمه؛ ناصری جهرمی، رضا؛ ناصری جهرمی، راحیل؛ حسامپور، زهرا؛
میرغفاری، فاطمه و همکاران. (۱۳۹۹). *واکاوی تجارب والدین دانش‌آموزان دوره اول
ابتدایی از چالش‌های آموزش مجازی با شبکه‌های اجتماعی در زمان شیوع ویروس کرونا*.
نشریه پژوهش‌های تربیتی، ۷ (۴۰): ۷۴-۱۰۱.

- Abu al-Ma'ali al-Husseini, Kh (2020). **Psychological and educational consequences of coronary heart disease in students and strategies to deal with them**. *Journal of Educational Psychology*, 15 (56), 166-153.
- Adom, D. (2020). **Cultural and educational implications of the COVID-19 global pandemic in Ghana**. *Sciences*, 9 (3), 1-29.
- Angdhiri, R. P. (2020). **Challenges of home learning during a pandemic through the eyes of a student**. *The Jakarta Post*, 1.
- Apriyanti, C. (2020). **Distance learning and obstacles during Covid-19 outbreak**. *Journal Ilmiah Pendidikan Dasar*, 7 (2), 68-83.
- Basilaia, G., & Kvavadze, D. (2020). **Transition to online education in schools during a SARS-CoV-2 coronavirus (COVID-19) pandemic in Georgia**. *Pedagogical Research*, 5 (4).
- Cahapay, M. B. (2020). **Rethinking education in the new normal post-COVID-19 era: A curriculum studies perspective**. *Aquademia*, 4 (2), ep20018.
- Cai, R., & Wang, Q. (2020). **A six-step online teaching method based on protocol-guided learning during the COVID-19 epidemic: A case study of the First Middle School Teaching Practice in Changyuan City, Henan Province, China**. Henan Province, China (March 17, 2020).
- Chang, C. L., & Fang, M. (2020, June). **E-Learning and online instructions of higher education during the 2019 novel coronavirus diseases (COVID-19) epidemic**. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1574, No. 1, p. 012166). IOP Publishing.
- Chenail, R. J. (2011). **Learning to Appraise the Quality of Qualitative Research Articles: A Contextualized Learning Object for Constructing Knowledge**. *The Qualitative Report*, 16 (1), 236-248.

- Chisholm, L. (2020). **Corona, crisis and curriculum: History of health education in South Africa**. *Southern African Review of Education with Education with Production*, 26 (1), 100-115.
- Daniel, J. (2020). **Education and the COVID-19 pandemic**. *Prospects*, 49 (1), 91-96.
- Darayseh, A. (2020). **The Impact of COVID-19 Pandemic on Modes of Teaching Science in UAE Schools**. *Journal of Education and Practice*, 11, 110.
- De Girolamo, G., Cerveri, G., Clerici, M., Monzani, E., Spinogatti, F., Starace, F., ... & Vita, A. (2020). **Mental health in the coronavirus disease 2019 emergency—the Italian response**. *JAMA psychiatry*, 77 (9), 974-976.
- Demuyakor, J. (2020). **Coronavirus (COVID-19) and online learning in higher institutions of education: A survey of the perceptions of Ghanaian international students in China**. *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 10 (3), e202018.
- Dhawan, S. (2020). **Online learning: A panacea in the time of COVID-19 crisis**. *Journal of Educational Technology Systems*, 49 (1), 5-22.
- Fraisl, D., Campbell, J., See, L., Wehn, U., Wardlaw, J., Gold, M., ... & Fritz, S. (2020). **Mapping citizen science contributions to the UN sustainable development goals**. *Sustainability Science*, 15 (6), 1735-1751.
- Gagne, J. C., & Walters, K. (2009). **Online teaching experience: A qualitative meta synthesis (QMS)**. *MERLOT Journal of Online Learning and Teaching*, 5 (4).
- Glynn, L. (2006). **A critical appraisal tool for library and information research**. *Library Hi Tech*, 24 (3), 387-399.
- Hadar, L. L., Ergas, O., Alpert, B., & Ariav, T. (2020). **Rethinking teacher education in a VUCA world: student teachers' social-emotional competencies during the Covid-19 crisis**. *European Journal of Teacher Education*, 43 (4), 573-586.
- Johansen, T. B., Astrup, E., Jore, S., Nilssen, H., Dahlberg, B. B., Klingenberg, C., ... & Greve-Isdahl, M. (2020). **Infection prevention guidelines and considerations for paediatric risk groups when reopening primary schools during COVID-19 pandemic**, Norway, April 2020. *Eurosurveillance*, 25 (22), 2000921.
- Kogan, M., Klein, S. E., Hannon, C. P., & Nolte, M. T. (2020). **Orthopedic education during the COVID-19 pandemic**. *The Journal of the American Academy of Orthopedic Surgeons*.

- Levinson, M., Cevik, M., & Lipsitch, M. (2020). **Reopening primary schools during the pandemic**. *New England Journal of Medicine*, 383 (10), 981-985.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). **Naturalistic inquiry**. Beverly Hills, CA: Sage.
- Melnick, H., & Darling-Hammond, L. (2020). **Reopening Schools in the Context of COVID-19: Health and Safety Guidelines from Other Countries**. Policy Brief. Learning Policy Institute.
- Null, W. (2016). **Curriculum: From theory to practice**. Rowman & Littlefield.
- Panovska-Griffiths, J., Kerr, C. C., Stuart, R. M., Mistry, D., Klein, D. J., Viner, R. M., & Bonell, C. (2020). **Determining the optimal strategy for reopening schools, the impact of test and trace interventions, and the risk of occurrence of a second COVID-19 epidemic wave in the UK: a modelling study**. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4 (11), 817-827.
- Pinar, W. F. (2015). **Educational experience as lived: Knowledge, history, alterity**: The selected works of William F. Pinar. Routledge.
- Ren, S. Y., Gao, R. D., & Chen, Y. L. (2020). **Fear can be more harmful than the severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 in controlling the corona virus disease 2019 epidemic**. *World journal of clinical cases*, 8 (4), 652.
- Richards, J. C. (2013). **Curriculum approaches in language teaching: Forward, central, and backward design**. *Relc Journal*, 44 (1), 5-33.
- Saleh, M. (2020). **Impact of COVID-19 on Tanzania political economy**. *International Journal of Advanced Studies in Social Science & Innovation (IJASSI)*, 4 (1).
- Sandelowski, M., & Barroso, J. (2007). **Handbook for synthesizing qualitative research**, New York, NY: Springer. 1-311.
- Setiawan, A. R. (2020). **Scientific literacy worksheets for distance learning in the topic of Coronavirus 2019 (COVID-19)**. EdArXiv. DOI: <https://doi.org/10.35542/osf.io/swjmk>.
- Shih, K. C., Chan, J. C. H., Chen, J. Y., & Lai, J. S. M. (2020). **Ophthalmic clinical skills teaching in the time of COVID-19: a crisis and opportunity**. *Medical education*, 54 (7), 663-664.
- Singhal, T. (2020). **A review of coronavirus disease-2019 (COVID-19)**. *The Indian journal of pediatrics*, 87 (4), 281-286.
- Sohrabi, C., Alsafi, Z., O'Neill, N., Khan, M., Kerwan, A., Al-Jabir, A., ... & Agha, R. (2020). **World Health Organization declares global**

- emergency: A review of the 2019 novel coronavirus (COVID-19).** International journal of surgery, 76, 71-76.
- Stanley, J., & McCoshen, A. (2012). **Curriculum reform in Europe: The impact of learning outcomes.** European Centre for the.
- Toquero, C. M. (2020). **Challenges and opportunities for higher education amid the COVID-19 pandemic: The Philippine context.** Pedagogical Research, 5 (4).
- Torales, J., O'HigginsM MCastaldelli-Maia, J. M., & Ventriglio, A. (2020). **The outbreak of COVID-19 coronavirus and its impact on global mental health.** International Journal of Social Psychiatry, 66 (4), 317-320.
- Wang, G., Zhang, Y., Zhao, J., Zhang, J., & Jiang, F. (2020). **Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak.** The Lancet, 395 (10228), 945-947.
- Wolf, P. (2007). **A model for facilitating curriculum development in higher education: A faculty-driven, data-informed, and educational developer-supported approach.** New Directions for Teaching and Learning, 2007 (112), 15-20.
- World Health Organization. (2020). **Population-based age-stratified seroepidemiological investigation protocol for coronavirus 2019 (COVID-19) infection,** 26 May 2020 (No. WHO/2019-nCoV/Seroepidemiology/2020.2). World Health Organization.
- Xia, J. (2020). **Practical exploration of school-family cooperative education during the COVID-19 epidemic: A case study of Zhenjiang Experimental School in Jiangsu province, China.** China (March 15, 2020).
- Xie, Z., & Yang, J. (2020). **Autonomous learning of elementary students at home during the COVID-19 epidemic: A case study of the Second Elementary School in Daxie, Ningbo, Zhejiang Province, China.** Ningbo, Zhejiang Province, China (March 15, 2020).
- Zhang, W., Wang, Y., Yang, L., & Wang, C. (2020). **Suspending classes without stopping learning: China's education emergency management policy in the COVID-19 outbreak.** Journal of Risk and financial management, 13 (3), 55.